

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 7. februvarja 1902.

Politični oddelek.

Boj za slovenske srednje šole na Spodnjem Štajerskem.

Na Spodnjem Štajerskem prebiva kompaktno nad 400.000 Slovencev, mej njimi pa je raztresenih kacic 40.000 Nemcev in nemškutarjev, a dočim imajo ti Nemci troje gimnazij in jedno realko, so Slovenci le po dolgih prizadevanjih in težkih bojih dosegli utrakvistične paralelke na nižjih razredih mariborske in celjske gimnazije.

In še na to prerevno pridobitev so nemške stranke letos uprizorile ljut naskok in hočejo štajerske Slovence oropati še za to malenkost.

V proračunskem odseku poslanske zbornice je grof Stürgkh, zastopnik nemškoliberalnega veleposestva, predlagal, naj se ločijo slovenske paralelke od mariborske gimnazije ter ustanove kot samostojen nižji gimnazijski zavod, slovenske paralelke na celjski gimnaziji pa naj se popolnoma opuste.

„Wär' die Geschichte nicht verflucht gescheut, man wär' versucht, sie herzlich dumm zu nennen“. Namen tega predloga je očividni. Z njim se hoče vse spodnještajersko slovensko šolstvo za vselej ubiti, (kajti samostojna, samo nižja gimnazija v Mariboru bi ne mogla živeti), ž njim se hoče onemogočiti vzgojevanje slovenske narodne inteligence.

S stališča nemških strank je ta predlog popolnoma naraven. Nemci hočejo germanizirati in ker to direktno še ne gre tako hitro, kakor bi želeli, hočejo vsaj onemogočiti, da bi se iz slovenskega naroda razvila narodna inteligenca ter izpodrinjala Nemce iz ususpiranih mest. Zato se nam zdi popolnoma od več, stvarno dokazovati potrebo slovenskih srednjih šol na Spodnjem Štajerskem, ali zavračati tiste lažne

argumente, s katerimi so Nemci drapirali svoje zahteve. Važno je za nas samo jedno, kaj poreče vlada.

Stürgkhov predlog je stavljen v obliki resolucije. Ako vlada hoče, lahko ugodi v njem izrečeni zahtevi, ako pa neče, pa tega ne stori.

Človek bi mislil, da se postavi vlada tudi sedaj na tisto stališče, ki je sicer vedno zavzema, da namreč v narodnih zadevah ne ugodi nobeni jednostranski zahtevi in da hoče varovati vsako narodno posest, dokler se glede kakega predrugačenja ne doseže mej prizadetima narodnostima porazumljenje.

Toda to pot se to ni zgodilo, to pot je vlada zapustila svoje načelno stališče. Minister Hartel se je sicer v svoji izjavi nekoliko lovil sem in tam, ali v bistvu zveni ta izjava vendar tako, da vlada soglašajo z zahtevo nemških strank, da jo odobrava in da jo hoče izvršiti. Tiste plitve fraze, s katerimi je minister Hartel zabelil svoj speech, so popolnoma brezpomembne in zamorejo imponirati samo političnim otrokom, misleč politik spozna iz njih takoj, da utegne biti resnično, kar se je že dlje časa sumilo, da je namreč Stürgkh svojo akcijo sprožil dogovorno z ministrstvom.

Robič, ki se je sploh s hvalevredno eneržijo zavzel za slovensko stvar, je bil zahteval preciznega in konciznega odgovora. Tega ni dobil ali odgovor, ki ga je dal minister, je vendar toliko jasen, da Slovenci vemo, pri čem da smo, toliko jasen, da bi bili slovenski poslanci pred celo državo in pred vsem narodom osmešeni, če bi ne izpolnili svoje obljube, da bodo izvajali zadnje konsekvence.

Rahločutni politiki starega kroja sicer niso prijatelji obstrukcije, ali vendar je prišla obstrukcija v vseh parlamentih na svetu do veljave in se priznava kot opravičeno sredstvo zoper vsako nasilstvo. Ako bi v parlamentih manjšine ne imele prav nobene druge naloge in pravice, kakor govoriti in glasovati,

potem sploh ni treba parlamentarizma. Večina vlada, a manjšina nima samo pravice, protestovati proti nameravanim krivicam, ampak tudi pravico se braniti, sredstvo za obrambo pa je obstrukcija. Le s to se da večino prisiliti, da svoje moči ne zlorablja, le s to se da večino držati v mejah pravičnosti, le s to se more večino primorati, da ne postopa jednostransko po svoji poljubnosti, ampak da se mora pri vseh vprašanjih ozirati tudi na manjšino, na njene želje in zahteve. Iz kratka: obstrukcija je tisto sredstvo, s katerim se da v parlamentih večino prisiliti, da v vseh zadevah skuša doseči z manjšino kompromis.

Nemci so začeli obstrukcijo v dosego krivičnih zahtev. Taka obstrukcija je nemoralna. Obstrukcija v obrambo pravične posesti pa je moralna in plemenita.

Odločba o tem, če začno jugoslovanski poslanci obstrukcijo, je v prvi vrsti v rokah katoliško-narodnih poslancev, ker imajo ti največ mandatov.

Kako se ti odločijo, ne vemo. Radovedni pa smo, radovedni nad vse, zlasti ker so nemški listi brez ugovora smeli pisati, da se katoliško-narodna stranka na Štajerskem strinja s Stürgkhovim predlogom.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Dne 4. t. m. se je sešla poslanska zbornica. Božične počitnice so trajale poldrugi mesec. Sedaj pa hoče vlada kar nagloma, da naj se reši proračun. V parlamentarnih krogih vlada mnenje, da bo državni zbor proračun še rešil, do razprave o nagodbi pa da sploh ne pride, ampak da pride po rešitvi proračuna državni prevrat.

Poslanska zbornica, ki se je sešla v torek, se bo morala še dober teden baviti z raznimi nujnimi predlogi, predno bo zamogla prestopiti na dnevni red. V prvi seji je bil podan nov nujni predlog zastran katastrofe v premogokopu v Mostu na Češkem. Katastrofe je bila kriva jedno-le podjetniška požrešnost in malomarnost vlade, ki se ni nikdar resno menila za varnostne priprave v tem premogokopu. A bilo bi krivično, če bi se vladi očitala brezbriznost. Tako kakor v Mostu se sploh postopa, ker vlada načelo, da se v tem oziru stori kar mogoče samo najneobhodno potrebnejše.

Proračunski odsek, v katerem so razprave tekle tako mirno, da se že nihče več ni zanje menil, je nakrat stopil v središče vsega javnega življenja in obrnil nase vso pozornost. Zgodilo se je to pri razpravi o proračunu naučnega ministrstva. Pri ti priliki se je pojavila vsa nestrpnost Nemcev in vsa njih nečuvana prepotenca. Nemci so nastopili z brezprimerno ljutostjo, vsled česar se je ves parlamentarni položaj silno poostiril. Razprava o ljudskem šolstvu je bila še dosti stvarna. Pri ti priliki je Robič zastopal slovenske težnje. Minister je tudi spregovoril glede slovenske šole v Trstu, češ, da je to silno težko vprašanje, ker za tržaško ozemlje ljudskošolski zakon še ni zadobil popolne veljave. Pri razpravi o visokošolstvu je stalo vprašanje o češki univerzi na Moravi v ospredju. Vlada je v tem oziru podala izjavo, ko ni ne krop ne voda, tako da so ž njo zadovoljni i Čehi i Nemci. Nemški poslanec Elvert je tudi predlagal, naj se črta kredit za češko tehniko v Brnu, pa je s tem predlogom grdo pogorel. Povše se je zavzel za slovensko univerzo v Ljubljani, Malfatti za laško univerzo v Trstu, Barwinski za malorusko univerzo v Lvovu. Sprejet je bil Vukovičev predlog, naj se na dunajski univerzi ustanovi stolica za hrvaščino. Pri razpravi o srednjih

šolah je prišlo do velike bitke. Poročevalec grof Stürgkh je predlagal, naj se slovenski razredi na celjski gimnaziji odpravijo, slovenske paralelke na mariborski gimnaziji pa naj se premene v samostojno nižjo gimnazijo. Ta predlog, o katerem govorimo na drugem mestu, je bil v četrtek s 25 proti 22 glasom sprejet.

Hrvatska. — Še sedaj se ne ve, kaj bo prav za prav s hrvatsko-ogrsko nagodbo. Stvar postaja sumljiva. Kako svobodo uživajo Hrvatje v saboru, se je zadnjič drastično pokazalo. Ko je poslanec dr. Harambašič pri nekem medklicu rekel, da si je nekaj mislil, mu je predsednik Gjurgjević zaklical: kadar jaz govorim, si sploh nimate nič misliti.

Ogrska. — Po dolgin letih se je naposled tudi v ogrskem državnem zboru zaslišal slovanski glas. Slovaški poslanec Veselovski se je neustrašeno zavzel za narodno ravnopravnost in odločno tirjal, naj narodnostni zakon ne ostane samo na papirju, ampak naj se dejanski izvrši. Madjari so bili kar iz sebe in so grozili, da se narodnostni zakon še revidira. To ogrskih Slovakov ne bo ugnalo v kozji rog. Nam se zdi, da je nastop Veselovskega prvo znamenje, da narodno mrtvilo mej Slovani na Ogrskem vendar že poneha in da se tudi na Ogrskem začne delovanje za narodno ravnopravnost.

Srbija. — Zanimivo razkritje le te dni prišlo na dan. Srbski „Dnevnik“ v Belgradu je napadel bivšega ministrskega predsednika in poslanika Čedomila Mijatovića, češ, da je svoj čas podpisal izdajalsko konvencijo mej Srbijo in Avstrijo. Ta napad je dal povod, da je Mijatović celo zadevo obširno pojasnil. Mijatović priznava, da je bila mej Avstrijo in Srbijo sklenjena taka pogodba, s katero se je Srbija zavezala, da opusti vsako delovanje za pridobitev Bosne in da z oboroženo roko pomore Avstriji udušiti vsako eventualno ustajo. Nasprotno pa je Avstrija obljubila, podpirati in varovati dinastijo Obrenović in jej iti na roko, da pridobi nova teritorija v Stari Srbiji, ki pripada sedaj Turčiji. To pogodbo je sklenil kralj Milan in jo je Mijatović na njegov ukaz podpisal. V imenu Avstrije jo je podpisal neki ogrski minister. Zdaj je pojasnjeno, kako je mogel grof Kalnoky svoj čas v delegaciji izjaviti, da ni nikdar take pogodbe podpisal. S tem je grof Kalnoky tajil sploh pogodbo, vsaj tako ga je ves svet razumel, mej tem, ko je le rekel, da on ni ničesar podpisal kar je bilo tudi resnično.

Nemčija. — Menda je nemškim politikom vendar začelo prestiti, kake posledice utegne imeti novi carinski tarif. Ker je odsek državnega zbora nekatere postavke nekoliko zvišal, je vlada nakrat začela zmajevati z glavo in zatrjevati, da je s tem pokopan ves carinski tarif. Seveda je to le izgovor. Vlada je pač uvidela, da je nemogoče, biti v politični alijanci z državami, s katerimi se vodi carinski boj, in zato bi rada ves tarif pokopala.

Vojna v južni Afriki. — Vsa javna pozornost je sedaj koncentrovana na poskus nizozemske vlade, posredovati mej Angleži in mej Buri. Angleška je že odgovorila na dotični predlog, a ne meritorno, ampak samo formalno. Izjavila je, da se s Krügerjem ali z dr. Leydsom sploh ne pogaja, ker jih ne priznava kot pooblaščenca Burov. Pripravljena je pa, se pogajati zaradi miru, toda samo, ako stavijo dotični predlog burski generali, ki vodijo burske čete. Kakor kaže, pa ti generali niso pri volji, storiti tak korak in tako ostane poskus nizozemske vlade brez uspeha.